

“INGLIZ VA O‘ZBEK TILIDA TEMIR YO‘L TERMINLARINING LEKSIK - SEMANTIK TADQIQI”

To‘rayeva Xurshida Bahodirovna

O‘zbekiston Davlat Jahon Tillari universiteti

“Qiyosiy tilshunoslik, lingvistik tarjimashunoslik”
yo‘nalishi magistranti.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada terminologiya bilan ishlash jarayoni muhokama qilinadi. Bo‘lajak mutaxassislar tomonidan o‘quv jarayonida temir yo‘l sohasining tasnifi. Temir yo‘l sohasiga oid atamalar va uni qo‘llash tartibi ta’kidlangan. Ingliz temir yo‘l terminologiyasi mazmuni va strukturasi bilan ajralib turadi. Lingvistik nuqtai nazardan tilning leksik qismini tashkil etuvchi xususiyatlar. Chet tilini o‘qitish metodikasi lingvodidaktikaning ajralmas qismi hisoblanadi va atamalarni o‘rgatishda ularning til xususiyatlarining ahamiyati haqida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar: terminology feature, lexical unit, methodology, didactics, lexical, component, technology, Foreign Language, English.

XIX asrda jahon tilshunosligiga ilmiy-falsafiy qiziqish muayyan til birligi - terminologiyani o‘rganishga e’tiborni kuchaytirdi alohida terminologik ma’noga ega bo‘lib, buning sabablari atamalarning yaratilishi edi va ekstralingvistik omillarning ta’siri bilan uzviy bog‘liq terminologiya. Texnik taraqqiyotning tez sur’atlar bilan o‘sishi natijasida sanoat terminologiyasi ham o‘ziga xos tarzda shakllangan. Bu zaruratni yanada tushuntiradi tarmoq terminologiyasini o‘rganish, uni xorijiy tillarda o‘qitish, qiyosiy turli tillarda qo‘llanilishi, shuningdek, rivojlanish tendentsiyalari mutaxassis tili. Bugungi kunda mamlakatimiz sanoat tizimlarida amalga oshirilayotgan islohotlar shu tilning leksik darajasiga kirib kelayotgan xalqaro terminlar oqimini tezlashtirish. Bu holat soha egalarining yetarli bilimga ega ekanligini taqozo etadi kasbiga oid atama va tushunchalarning asl mohiyati va mazmuni. Terminlarni tarjima qilish usullari bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar olib borish zarurati, ayniqsa, temir yo‘l sohasida, temir yo‘ldagi atamalarning semantik xususiyatlari sektori, ning tipologik tasnifini taqqoslash turli tillarda terminologiya, lingvistik tahlil va tarjima masalalarini o‘rgatish, atamalarni tuzish ofiksiklar va prefiksiklar yordamida temir yo‘l sektori va ulardan foydalanish shartlari vositasi sifatida fan va texnika tilining muhim tarkibiy qismi tafakkurning mahsuli, tamoyillari, qoidalari, qonunlari, nazariyalari

shakllanishiga xizmat qiladi shaxsning faoliyati. Atamalar nafaqat tilshunoslar, balki tilshunoslar uchun ham foydalanish manbaidir turli soha mutaxassislari.

Yoʻnalishi bilan bogʻliq faoliyat natijalarini keng qoʻllash terminologiya terminologik sohaning keyingi yoʻnalishlarini ochadi, yangilarini belgilash imkonini beradi. Ilmiy adabiyotlarda atamaning turli taʼriflari quyidagilardan kelib chiqadi: masalan, L.Krisin atamaga quyidagicha taʼrif beradi: “termin” leksemasidan lotincha “terminus” soʻzi “tugash”, “tekshirish”, “chegara”, “tugatish” degan maʼnoni anglatadi, V.N.Y.Shevchuk "" atamasi, deb hisoblaydi; - Bu oʻrta asrlarda maʼnosini anglatgan soʻz “aniqlash”, “ifoda qilish”. Izohda aytilishicha, bu atama soʻz yoki birikmadir tuzilishiga koʻra soʻzlar, semantikasi jihatidan esa leksik birlik hisoblanadi maxsus soha doirasi bilan chegaralanadi va bu soha haqidagi tushunchani ifodalaydi».

Kasbiy nutq koʻnikmalarini shakllantirishning dastlabki bosqichida, kelajak mutaxassislari temir yoʻl sohasidagi atamalarning eng asosiy xususiyatlari bilan tanishadilar; va ular oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik va boshqa jihatlar oʻrgatiladi sohaviy atamalar. Oʻquv jarayonida tushuntirish lugʻatlaridan foydalanishga qaratilgan temir yoʻl sohasida atamalarning asosiy xususiyatlarini ochib berishda yetakchi oʻrinni egallaydi kasbiy nutq malakalarini shakllantirishdagi oʻrni. Temir yoʻl sanoatining shartlari terminologik tizim tarkibiga kiradi, soha terminlari: aniq aks ettiradi. Sohaning yoʻnalishi va lingvistik kompetentsiyalari. Shuningdek, bilan bogʻliq atamalar temir yoʻl tarmogʻi tarkibiy xususiyatga ega boʻlib, ular ierarxik munosabatlarni tashkil qiladi, yaʼni murakkab elementlardan oddiy elementlar, shuningdek paradigmatic sintagmatic munosabatlar sohaning boshqa shartlari bilan munosabatlarga kirishadi. Taʼlim jarayonida, atamalarni toʻgʻri talaffuz qilishda interfaol usullardan foydalanish maqsadga muvofiqdir temir yoʻl sohasi bilan bogʻliq, shuningdek, yodlashga erishishda. dan foydalanish interfaol texnikalar dars samaradorligini oshiradi, oʻzlashtirib boradi sohaga oid atamalarning talaffuzi. bu atamalarni bilish, amaliy qoʻllash, toʻgʻri tushunish va tahlil qilish mustahkamlash imkonini beradi.

Terminlarning tuzilishi va qoʻllanilishi ularni farqlash imkonini beradi atama hosil qilish usullariga koʻra umumiy qonuniylashtirish qonuniyatlari mavjud temir yoʻl sohasida qoʻllaniladigan atamalarni tasniflashda quyidagi asosiy mezonlar:

- 1) ijtimoiy faoliyat sohalari boʻyicha tasniflash fan yoki jamiyat;
- 2) tasniflash katta terminologiya doirasidagi kichik tizimlarning oʻziga xos xususiyatlari tizimi.
- 3) tushunchalar boʻyicha terminologik ifoda tasnifi;
- 4) atama tuzilishiga koʻra tasniflash;
- 5) boʻyicha tasniflash terminologiyani yasash usullari;
- 6) asl milliy shartlarga muvofiq;

- 7) shartlarga muvofiq assimilyatsiya qilish;
- 8) gibrid atamalar bo'yicha.

Zamonaviy tillarning terminologik asoslari asl milliy va o'zlashtirilgan tillardan tashkil topgan shartlari. Kelajakdagi mutaxassislarda atamalarning gnoseologik tarkibini o'rganish Bu xususiyatlarni shakllantirishda temir yo'l sohasi yetakchi omil hisoblanadi. "Asosida Zamonaviy ta'lim tizimida rejali, hamkorlikka asoslangan, natijaga yo'naltirilgan, ijtimoiy ahamiyatga ega faoliyat. Ta'limning asosiy vazifalaridan biri yaratishdir o'qituvchilarning shaxsiy va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan rivojlanishi uchun shart-sharoitlar tadbirlar. Til va nutq asosan to'rt yarim shardan iborat: fonetika fonologiya, morfologiya, leksikologiya va sintaksis. Tilshunoslikka oid adabiyotlarda, Yaros morfologiyasi va sintaksisi bitta atama - grammatik deb ataladi.

Hozirgi metodologiyada shaxsga yo'naltirilgan o'qitish keng tarqalgan targ'ib qilinadi, unda o'qitishning asosiy g'oyasi darslarni tashkil etishdir eshitish, ko'rish kabi o'rganish turlarini (eshitish, ko'rish va kinestetik) hisobga olish va ta'limning ushbu usullari hisobga olinishini his qilish. Darslarni rejalashtirayotganda, u barcha sanab o'tilganlarni qamrab oladigan mashqlar tizimidan foydalanish rejalashtirilgan o'rganish usullari

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. TEMIR YO'LGA BAHOLI SHARTLARNI IJRO ETISH MASALLARI. INGLIZ TILI O'QITISH JARAYONI SO'NOG'I Turobova M.V
2. Krysin L.P. Chet so'zlarning izohli lug'ati. Moskva: 1998. 503 s.
3. Shevchuk V.N. Ingliz tilidagi harbiy atamalarning hosilalari. Moskva: 1983. 198 Pr. 3
4. Nishonov P. Fransuz va Shimoliy tillar tipologik yuridik terminologiyasi Tadei: Filol. muxlis. nom Diss. mavhum. Toshkent, 2009. 26 b